

“STRAH” OD ZUBARA

Ako bismo sastavili jedan popis osobnih, životnih prioriteta, uvjeren sam da na čelu liste sviju nas nalazilo bi se zdravlje.

Ali koliko od nas, kad govorimo o zdravlju, mislimo i na zdravlje zubiju? Ako već priznamo da nam je stalo imati zdrave i lijepe zube, možemo se dalje pitati koliko se iskreno trudimo da bi svoje zube održali zdravima. Većina nas zaboravlja koliko je to bitno i prisjetimo se kako je dobro imati zdrave zube tek u trenutku kada nas zaboje, isto kao u kišnome danu kada se prisjetimo da smo opet zaboravili kupiti kišobran. I čak onda kad nas pokoji zub zaboli, a da nije bol nepodnošljiv, ne odjurimo do liječnika na konzultaciju već ostavljamo taj posjet za neki drugi put.

Je li to svijesno dugovlačenje, možda, posljedica straha od zubara? Pri same pomisli na „udobnost“ zubarske stolice, hvataju nas već grčeve u želudcu... Ali zašto se uopće plašimo zubarskome pregledu?

Dr. Milja Vatav, zubni liječnik u Klokotiču, misli da ima jedno od mogućih objašnjenja: „Većina mo-

Foto: D. Lucacela

jih pacijenata, a pogotovo onih koji otvaraju po prvi put vrata jedne zubne ordinacije (tu prvotno mislim na djecu), zbunjeni su i uplašeni. Mislim da taj strah od zubara ili od liječnika općenito, u mnogim slučajevima vuče svoje korijenje još iz ranog djetinjstva i rađa se unutar obitelji. Roditelji ili rodbina koja je u bliskom kontaktu s malim djetetom, kako bi ukrotili i lakše kontrolirali neobuzdanost svoje čeljadi - prijete mu s doktorom. Sigurno vam je poznata izreka: „Ako nesi miran lam da te vodim kod doktera da ti da injekciju!“. Od jedne takve, prividno nekrive i djetinjaste prijetnje,

razvija se strah od odlaska liječniku. Djetetu se, naprotiv, mora objasniti da je jedini cilj doktorske struke pomaganje ljudi. Liječnici su tu da bi nam izliječili i uklonili bolesti, a ne da nas muče ili da nas torturiraju. Sigurno da poneke intervencije mogu biti bolne, ali ako su još i amplificirane strahom, mogu postati nepodnošljive.“

Bilo kako da jest, da li smo prestrašeni od same rodbine ili se strah od liječnika upisao u naše gene već od samog osnutka zubarske struke (najvjerojatnije radi tadašnjih zastrašujućih medicinskih sredstava), valjda nikada nećemo konkretno ni doznati. Važno je imati na umu da su vremena stomatološka oprema nije više sredstvo za mučenje pacijenata (kao što je to nekad bila), te ako iskusne ruke barataju s njome, razlozi za paniku ne bi se trebali javiti.

Daniel Lucacela

UREDNIŠTVO:

ISSN KOD 1841-9925

Počasni glavni urednik: prof. Milja RADAN

Glavni urednik: Slobodan GERA

Urednici: Ivan DOBRA; Lina TINKUL; Daniel LUKAČELA; Slavica-Marija MUSELIN; Marija LACKIĆ

Tehnoredaktor: Zlatko Nikola URSUL

Fotoreporter i grafički dizajn: Ljubomir RADAN

Adresa: Carașova 22, Caraș-Severin, 327065 România

Telefon: 0040-255-232255; fax: 0040-255-232146

E-mail: zhrucr@gmail.com; hgredactia@gmail.com

Web: www.zhr-ucr.ro

REDACȚIA:

COD ISSN 1841-9925

Redactor principal onorific: prof. Mihai RADAN

Redactor principal: Slobodan GHERA

Redactori: Ivan DOBRA; Lina TINCUL; Daniel LUCACELA; Slavica-Maria MUSELIN; Maria LAȚCHICI

Tehnoredactor: Zlatko Nikola URSUL

Fotoreporter și designer: Liubomir RADAN

Adresa: Carașova 22, jud. Caraș-Severin, 327065 România

Telefon: 0040-255-232255; fax: 0040-255-232146

E-mail: zhrucr@gmail.com; hgredactia@gmail.com

Web: www.zhr-ucr.ro

U ovom broju / În acest număr:

MOST U NERMIĐU

str. 3
pag. 3

16. FORUM MANJINA

str. 5
pag. 5

NOGOMETNA

RETROSPEKTIVA

str. 6
pag. 6

**DVOJEZIČNO GLASILO KARAŠEVSKIH I TAMIŠKIH HRVATA
PUBLICAȚIE BILINGVĂ A UNIUNII CROAȚILOR DIN ROMÂNIA**

Godina: XIV
Broj: 68.
studeni 2010.
Anul: XIV
Nr.: 68
noiem. 2010

SUSRET OSOBA TREĆE DOBI

Generacija iz 1940. godine našla se ponovno na okupu, nakon nekoliko punih desetljeća, ovaj put u zgradi Zajedništva Hrvata u Rumunjskoj, prilikom proslave obilježavanja 70. obljetnice rođenja.

Slavljenici u dvorani "Amfiteatar"

Foto: L. Radan
nastavak na 2. str.

nastavak sa 1 str.

Susret osoba treće dobi

U z sedamdesetogodišnjake iz obje karaševske općine, na tradicionalni sastanak i zajedničko druženje su bili pozvani i odazvali su se i njihovi stariji prijatelji iz Karaševa.

U subotu 27. prosinca, s početkom od 17,00, slavljenici su sudjelovali na Svetoj misi u crkvi Marijina uzvišenja u Karaševu. Molili su se za sebe, svoje obitelji ali i za one iz svoje generacije koje više nema. Vlač. Đuređ Katić, župnik crkve iz Karaševa, poželio je slavljenicima puno sreće, života i zdravlja: „Starost nije laka, teška je. Neka Vam gosp. Bog udijeli dug život i puno snage, da ga možete i dalje moliti, zajedno s vašim sinovima i unucima“, naglasio je vlač. Đuređ Katić u nadahnutoj propovijedi.

Nakon slavlja Svete mise, slavljenici su se uputili u zgradu Zajedništva Hrvata gdje su ih dočekali prof. Milja Radan, predsjednik krovne organizacije Hrvata

Slavljenici za vrijeme Svete Mise Foto: L. Radan

iz Rumunjske, prof. Mikola Gera, generalni tajnik ZHR-a i gosp. Petar Bogdan, karaševski načelnik. Prigodnim riječima im se obratio prof. Radan: „Ovo je treća godina za

redom kada u zgradi Zajedništva okupljamo sedamdesetogodišnjake iz karaševske i lupačke općine i pružamo im priliku da se zajedno prisjete mladenačkih godina, godina kada su bili jaki, veseli i zdravi, a ja Vam svima želim da i nadalje takvi budete. Želim Vam, također, da i dalje budete složni, bar onoliko koliko su bili i naši stari, jer nas je samo sloga stoljećima očuvala na ovim prostorima“. O međusobnim druženjima i uzbudljivim dogodovštinama iz mladenačkih godina govorio je još i dr. Martin Slovensky, jedan od prvih urednika i „kum“ Hrvatske grančice. Pozvanici su zatim pogledali u dvorani Amfiteatar kratku reportažu o karaševskim selima i pojedinostima iz života slavljenika. Prikazano je nekoliko značajnih i zanimljivih detalja iz života Đurđa Beneduka, Marije Miloš, Marte Žigmul iz Nermiđa, Milje Beula i Ivana Beula iz Jabalča, Filke Franciska, Mikole Vatava i Criste Vlasica iz Klokotiča, Petra Lackića, Petra Zuze i Magdalene Samoilescu iz Lupaka, Mikole Filke, Đurđa Krste, Mariusa Neagula, Petra Dobre, Đurđa Vake iz Karaševa te Ruže Jovanak iz Vodnika.

Bogata večera i ugodna atmosfera pogodni su bili za razvijanje prijateljskog razgovora, za razmijenjivanje životnih iskustava i prisjećanje na dane provedene u školskim klupama. Za dobro raspoloženje i izniman ples na ritmovima izvorne karaševske glazbe pobrinula se formacija Milana Todora iz Nermiđa. Na kraju prijateljskog susreta, živahni su se sedamdesetogodišnjaci složili da se ovakvi susreti trebaju što češće organizirati.

Ivan Dobra

Formacija Milana Todora

Sedamdesetogodišnjaci pokrenuli Stari danac

nastavak sa 5 str.

su Generalni konzulat RH u Pečuhu, Ljiljana Pancirov, generalna konzulica, te Veleposlanstvo u Beogradu, mr. Željko Kuprešak, veleposlanik.

Uspjehu skupa zasigurno su pridonijeli urednici i publicisti hrvatskih javnih medija HRT-a, HINE, IKE, Agencije za elektroničke medije i dnevnih listova. Glavni izjavitelji Foruma su Vesna Kukavica, rukovoditeljica Odjela za nakladništvo u HMI-a, koja je ujedno i moderator skupa, te Zvonko Božinović, urednik emisije Glas domovine u Redakciji za manjine, iseljništvo i civilno društvo HRT-a.

Forum je zamišljen kao mjesto dijaloga o aktualnoj manjinskoj medijskoj zbilji i mogućnosti otvaranja novih komunikacijskih kanala kako bismo međusobnom suradnjom utjecali na poboljšanje kvalitete života i informiranosti u ovom dijelu Europe. Skup je, pročitavši zaključke, uz zahvalu sudionicima i govornicima, zatvorila Matičina ravnateljica Katarina Fuček.

ZAKLJUČCI

U skladu s iskazanom osobitom skrbi Republike Hrvatske o zaštiti prava i pružanju pomoći pripadnicima hrvatskog naroda koji žive izvan granica Republike Hrvatske te u skladu s Prijedlogom strategije o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, koju je izradilo Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske (posebno u točki 5.2.5. pod nazivom Jačati hrvatske zajednice putem informiranja i umrežavanja), a uzimajući u obzir dosadašnji stupanj i kvalitetu odnosa matične države

Predsjedateljica Foruma hrvatskih manjina Katarina Fuček, ravnateljica HMI, Petar Barišić, MVPEI i Zvonko Božinović, HRT

Sudionici Foruma iz hrvatskih manjinskih zajednica

i hrvatskih nacionalnih manjina u Europi, sudionici Foruma raspravljali su o temi „Mediji hrvatskih manjinskih zajednica i mogućnosti otvaranja novih komunikacijskih kanala“ i donijeli sljedeće zaključke:

1. Jačanje hrvatskih manjinskih zajednica putem obostranog informiranja i umrežavanja svih hrvatskih državnih i manjinskih medija od presudne je važnosti za poboljšanje komunikacije, međusobne suradnje te prenošenja iskustava i inicijativa na dobrobit svih strana.

2. Podržava se spomenuti Prijedlog strategije i to u točki 5.2.5., podtočka pod nazivom Mediji, koja kaže: Kroz Programsko vijeće HRT-a, a sukladno Zakonu o HRT-u i njegovim potrebnim izmjenama, predstavnik Hrvata izvan Republike

Hrvatske zastupat će i štititi interese u unapređenju i nadzoru radijskoga i televizijskog programa.

Također se predlaže da u Strategiju uđe i potpora svim medijima u Hrvatskoj koji prate manjinsku problematiku kako bi praćenje spomenute problematike bilo i zakonski određeno.

3. Daje se potpora Međunarodnom programu „Glas Hrvatske“ Hrvatske radiotelevizije za poboljšanje kvalitete rada.

4. Republika Hrvatska i nadležna državna tijela podupirat će medije hrvatskih manjina, jačanje i širenje postojećih te osnivanje novih. U međudržavnim odnosima nužno je od domicilnih država tražiti da omoguće tamošnjim hrvatskim manjinama adekvatnu medijsku zastupljenost (novine, časopise, radio i tv-emisije, mrežne stranice i sl.) u skladu s poštivanjem manjinskih prava svojih državljana, tj. medijsku zastupljenost koju Republika Hrvatska omogućuje nacionalnim manjinama u Hrvatskoj.

5. Sudionici Foruma podržavaju otvaranje novih komunikacijskih kanala te razvijanje korištenja svih oblika medijskog komuniciranja, što će posebice biti olakšano skorim pristupanjem Republike Hrvatske u Europsku uniju.

6. Manjinski će mediji i dalje sudjelovati u informiranju, jačanju identiteta, širenju hrvatskoga jezika te posredovanju i stvaranju kulturnih vrijednosti kako bi utjecali na poboljšanje kvalitete života i informiranosti u ovom dijelu Europe.

Slobodan Gera (HMI)

HEPATITA C

Hepatita C este o infecție a ficatului provocată de un virus deosebit. Cu toate că era o afecțiune ce făcea ravagii de ani de zile, virusul a fost depistat abia în anul 1990.

Lipsa simptomelor face ca infecția să se găsească în ficat ani de zile, timp în care virusul atacă tot mai mult organismul și, de asemenea, se transmite altor persoane. De cele mai multe ori virusul este depistat în urma unei analize obișnuite de sânge. Perioada de incubație este de 35-37 de zile și se transmite numai prin cale directă, și anume prin sânge. Infecția cu acest virus poate duce la hepatită cronică. Pentru diagnosticare cea mai sigură metodă este examenul transminazelor și prezența anticorpilor, aceștia apărând după circa 10 săptămâni de la infecție. Un alt fel de examinare ar fi ecografia ficatului.

Toxicomanii și persoanele care fac dese transfuzii de sânge sunt

cele mai expuse riscului infecției cu hepatită.

De reținut că:

- din 100 de persoane care vin în contact cu virusul, doar 15-20 se pot vindeca, iar ceilalți devin bolnavi cronici. Din aceștia, jumătate vor căpăta o inflamație persistentă a ficatului, care în aproximativ 10-20 de ani va da naștere cirozei;
- în fiecare an 3% din pacienții cu ciroză fac tumoare haptică; astfel, din cele 100 de persoane cu infecție cronică, produsă de virusul Hepatitei C, circa 20 fac ciroză, iar 10 dintre aceștia mor de tumoare hepatică. Deoarece s-a demonstrat științific că Hepatita C nu se poate transmite decât pe cale directă, adică prin sânge, prevenirea implică norme de

igienă precum:

- nu se transmit și nu se împrumută obiecte ca periuța de dinți, lama de ras, ceara depilatoare folosită, forfecuța de unghii și penseta;
- nu se întrețin raporturi sexuale în perioada ciclului menstrual;
- atenție mare la instrumentele folosite de către medici, în special de stomatologi;
- nu se fac transfuzii de sânge decât la centrele specializate;
- nu se utilizează ace sau seringi nesterilizate.

Având grijă ca aceste norme de igienă să fie zilnic respectate apariția Hepatitei C poate fi prevenită.

Beul Bianca-Mihaela

nastavak sa 8 str.

asfalta, jeftiniji i praktični od već postojeće zemlje ili blata.

Kanalizacija s jedne i druge strane ceste i ulazi s ulice u svaku kuću, napravljeni su od betona. Ono što je zadržavajuće u toj ulici, je to što svi stanari imaju sličan ulaz, a to puno doprinosi ljepoti pogotovo što jedina razlika u toj ulici su samo razlike u

izgradnji kuća, a ne i ulaza s cesta, kakvo je stanje u većini ulica u našim selima i ne samo.

Odmah po završetku radova, ovakav pristup bilo bi dobro da općina Lupak primijeni i ostalim projektima rekonstrukcije infrastrukture u ostalim selima, gdje još uvijek za vrijeme kiša, naše ulice postaju pune blata... i jedva se prolazi njima!

Foto: S. Muselin

Popravljen most u Ravniku

ABIA ACUM

Rănit la piept de crivățul cînesc, Ce-mi bandajează rănila cu luna, Abia acum încep să te iubesc Cînd simt că te-am pierdut pe totdeauna.

Și rănila mereu mă vor durea, Slăvind întâmpinarea ta târzie Și-abia acum îți spun 'iubita mea', Cînd nici nu-ți știu adresa spre a-ți scrie.

Deodată, apa lumii te-a-nghițit, Deodată am rămas rănit de crivăț, Gesticulând spre minus infinit Și construind delicta împotriva-ți

Atunci când totul se-ntâmpla firesc Ne-mpotriveam ca soarele și luna, Și-abia acum încep să te iubesc Cînd simt că te-am pierdut pe totdeauna.

Deodată ce spun eu și ce spui tu Sunt două înghețate limbi străine Și la hotarul dintre da și nu Un martor mut mi-ar tot vorbi de tine.

Adrian Păunescu

GRADI SE MOST U NERMIĐU

Prije dva mjeseca započela je radnja mosta na ulazu u Nermiđ, a radovi teku jako sporo i nedovoljno dobro.

Firma „Drumuri si poduri“, koja je bila zadužena za njegovu izradnju u sklopu projekta koji je uključivao i asfaltiranje ulaznog puta u Nermiđ, odustala je nakon nekog vremena zbog financijskih poteškoća. Općina Karaševno je zatim dodijelila radove firmi Davodar zbog najbolje financijske ponude. Evo što o izgradnji mosta misle Đuređ Hagegan iz Nermiđa, vijećnik u karaševskoj općini i Petar Bogdan, karaševski knez:

„U 2007 bil projekt da se radi most kao onaj kod bunara, na ulazu u Nermiđ. To je bil prvi projekt, man se ne radilo če nesu bili novci. Posi su donesli tamo da rade drugi neki most, su razmetnuli staroga i donesli neke prefabrikate. To luđam ne bilo drago, to je malo. Luđe su protestirali, mlogo su se svađali. Onda su izvadili te prefabrikate i su počeli da napravljaju most klasičan (zid odovuda, zid odonuda). Radi Borkina firma, koliko košta, - ne znam. Oni bi teli da završe

radu do kraja godine, ako bude vreme. Ali dok je bilo lepo vreme, nesu radili ništa; jedva sad su počeli da rade. To je bilo malo, usko, a „albia“ reke je velika, te prefabrikate su da se metu u neku obršku. Drugi put naša reka se naplni, onda to bi izlezlo gori. Narod ne znal niti kaki la da bude most, kake dimenzije ima, ništa. Oni su došli da rade, i narod je vedel če to je jako malo. Otprije se znalo če la da se počme da se radi, ali nitko ne znal kako la to da bude.

Dva, tri človeka rade svaki dan. Rađa je počela prije Svi sveti, skoro 2 meseca. Prefabrikati su bili jako uski, ne moglo da se prodi. Mi smo rekli konsilijeram. Skočil narod, onda je došal projektant i rekal če treba da se napravi most po velik.“

Knez Petar Bogdan: „Ovej most je uključen u jedan projekt koj je odavna počet, mislim negdi 2005-2006 g. kad je odobren projekat i počela investicija za izradnju veze između puta klockotičkoga i Nermiđa. U tu investiciju bil je uključen i most ovej. Rađa bila programirana

da se završi za 3 godine. Budući da firma koja je radila, **Drumuri și poduri** iz Ričice, ne mogla da završi zbog svojih financijskih problema, mi smo pridžili rok. Ali i tej je istekal u decembra prošle godine, smo pridžili i do na kraju maja ove godine, ali niti u tom roku firma ne se odužila da napravi tej most. Smo čekali dalje, da dodju da učine recepciju, prošlo je

leto i ne se učinila recepcija na onem što su napravili. Na kraju se napravila recepcija, a mi smo dobrovoljno pristali da otkinemo kontrak sa šnjimi, če nesu bili više financijski sposobni da naprave tej most. Onda su bili alokirani iz budžeta novci, istina smo teli da učinimo tej most od prefabrikata, kako da ide po živo, većem bi bil gotov. Vreme je bilo dosta amanatano za radju, kako da se može da se prodi priko njega. Posle što su se i luđe pobunili, bile su tu neke svađe, ali ne zbog toga najjako, smo tražili mišljenje od specijalisti, i su nim rekli da bi bilo dobro da je malko po velik,

onda smo odlučili da ga napravimo ipak cementiranoga, onaki kaki je bil. Ne organizira se licitacija če tej most je u projektu onem što je bil odobren jedan put. Sad most radi firma Davodar, uzel Borka da radi, i budući da ne neka rađa jako komplicirana, uzel je i on neki stručnjaci, kako da ne tražimo neke druge firme. Sve su nim prosile mlogo, po mlogo. Most

ovej što smo teli da ga napravimo od prefabrikati, tej bi bil po lasan, ovej most la da košta po skupo i lamo da moramo da renunciramo na neki zidove koji su trebali napraveni okol nje-ga, lamo da napravimo samo most, pa na godinu, lamo da napravimo zidove. La da košta negdi okol 800 miliona. Rađa je počela negdi u mesecu oktoberu, kad sam bil ja u končedu.

Most la da se napravi da je prohodan sličan onomu što se tura u Nermiđ, što je na putu klockotičkim. Smo mislili če s prefabrikate la da ide po živo i la da bude po lasno, sad ovako la da bude po skupo. Prefabrikate lamo da vidimo de lamo da ji metemo, one su na račun firme. Firma je komandirali onaki, a mi nesmo znali koje su dimenzije. Kad sam ji vedel, kad sam došal iz končeda stvarno sam shvatil če narod ima pravo. Ovej novi most sad la da bude 3, 70m širok, to je sasvim priko što treba i negdi oko 1, 60m visok“.

Lina Tincul

FENOMEN JUDE U KARAŠEVSKOJ DOLINI

Zašto baš o Judi?

Uvremenu smo došašća, a to je vrijeme promatranja svega što je osobnog, obiteljskog i društvenog karaktera. Izabrao sam Judu jer je on ne samo veleizdajnik Velikog Četvrtka nego i primjer čovjeka kojega Bog stotinama

je i pokrajina „Judeja“ po kojoj je i sam Spasitelj gazio i čudesima je mazio. Juda se zvao i jedan ujak Abrahamov. Po plemenu i državi rođenja je iz korijena Davidova kao i sam Isus (on i Isus su kao dva karaševka - samo jedan iz Klokotiča, a jednome korijen

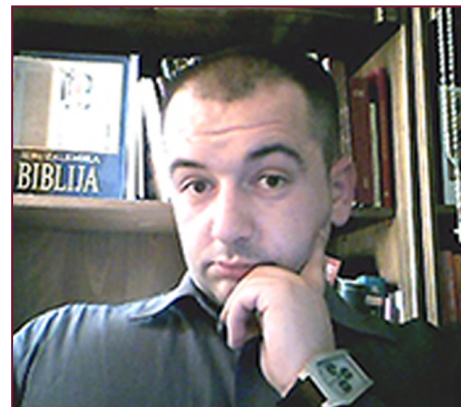
im lete one bijele „palarike“:

- Ne pravite trgovinu od kuće Oca mojega! - Mori me revnost za dom Tvoj! - Kupite brzo novac i srebro! Ti pored vrati bežeš s teletam da te ne vidim!, kokoške i prč la da te stignu ne boj se!

Kad se je smirilo... približava mu se mladić, srednjeg rasta, crnih očiju i kovrčave kose. Gusta brada mu kiti lice. - Rabbi, vidim da si pravednik, voliš narod i dom Božji! I ja sam iz trgovačke obitelji. Ima tata malo firme, dućančić srebra, a pored njega mama - malo parfeme i ulja za oči. Međutim, ja se nikad ne bih usudio to trgovati u Hramu! Nego reci mi Rabbi kako da i ja uđem u tvoju zajednicu pravednika? Dobro računam i dosta štedim! Odgovara mu Isus: - Dođi, dobit ćeš novo ime i novo srce! Okani se starog čovjeka, budi koristan Bogu koji će ti umnožiti i dane i blago!

Tko su Jude? To su ljudi koje Bog obdaruje lijepim imenom, obitelji vijerskom i nacionalnom baštinom, zdravljem i znanjem. Međutim, nije sve to samo da caruješ i da drugome prkosiš. Veličina života nije njegova raskoš i dužina već dubina. Koliko ti je sve to blago pomoglo i učinilo boljim? Jesi li vidio da je sve dar Božji koji ti želi promijeniti ime i srce... ili i ti vrebaš kao Juda i čekaš priliku da se još bolje okoristiš i pohvališ. Pa profitirao ti od Boga koji te daruje i poziva, ili od toga što si malo bogatiji i poznatiji Karaševak - svejedno ti je!

Dr. theol. Davor Lucacela

RELIGIJA

Pogled iz kuta

puta opominje, ljubi i kudi, a on ne bi po njegovoj svjetlosti i milosti, pa makar pošao po tami i sramoti Velikog Četvrtka. Ne bi pod drvo križa i spasa, pa makar postao nišaljka na vražjem vješalu.

Tko je Juda? Jedan od dvanaestorice apostola. Imao je izuzetno lijepo ime koje znači „dar roditeljima“, „koristan“ (vidjet ćemo koliko će biti koristan svome Učitelju!!!). Postojala

malo iz Jabalča). Dakle sve pozitivno! Izuzetno dobar početak...a za dalje ne pitaj... Neka te Bog veseli!

O trenutku kada ga je Isus pozvao u svoju zajednicu Sveto pismo ne govori ništa. Kao ni za druga tri od dvanaest apostola. Možemo u duhu razmišljati da se to dogodilo kada je Isus protjerao trgovce iz Hrama. Prevrću se stolovi, puca i fijučka bič iznad židovskih glava da

Sursa: www.jutarnji.hr

STARI KARAŠEVSKI OBIČAJI O ROĐENJU

Stari karaševski običaji, vjerovanja i obredi koji se vrše prije i za vrijeme rođenja s ciljem da se osigura potomstvo u karaševskim selima

Ukaraševskoj kulturi djeca su jedan od osnovnih razloga za stupanja u brak i glavni cilj braka. Karaševski muškarac strašno se plaši da mu žena ne bude nerotkinja, jer neće imati tko nakon njega zapaliti mu krsne svijeće, niti se tko ima moliti Bogu za njegovu dušu. Prije svega, svi roditelji traže oženiti sina s djevojkom iz plodne obitelji. Jedan veoma korišćeni svadbeni običaj radi plodnosti u braku jest bacanje različitih plodova na mladence. To se događa kad mladenci pođu na vjenčanje, jedna starija žena, baca na mladu i mladoženju, također i na svatove, žito ili zrna kukuruza.

Isto tako vrše se izvjesni obredi za koje se misli da uslovljavaju ljepotu i zdravlje djece. Na prvi dan svadbe, mladenci idu u crkvu da se ispovijedaju. Posle ispovijedi idu kod mladinih roditelja, gdje jedu sira, mlijeka ili meda iz istog tanjura da bi djeca bila bijela kao sir (mlijeko) i slatka kao med. Također, za vrijeme vjenčanja mlada ima sakrivenu u nedrima kocku šećera, koju proguta kako bi se djeca rodila bijela kao šećer. U ponedjeljak, kada mladi polazi iz očeve kuće, neka stara žena zove je po imenu. Ako se mlada okrene, djeca će joj ličiti na njenu rodbinu. Kad uđe u mladoženjinu kuću mlada duva u vatru, kako bi djeca imala jamice u obrazima.

Da bi žena imala lak porođaj, opet se vrše neki obredi. Prije nego što mlada ulazi u svoj dom, pred vratima stoji svekrva, zaokružuje mladence kanicama i okreće ih tri puta. Ispred mladu stavljaju jaje, i ona ga treba zgaziti, kako bi imala lak porođaj.

Kada se gosti razidu, mladenci idu na spavanje, ali prije toga mlada mora da rasplete kosu. To je zato jer postoji vjerovanje da mlada ne smije imati što povezano, inače neće moći da rađa djecu.

Kako bi prvo rodila muško dijete, odmah kad uđe u mladoženjinu kuću, mlada sjedne na jednu stolicu, a ukućani donesu joj jedno malo muško dijete i stave joj ga u krilo. Da bi bračni par neko vrijeme bio bez djece, vrše se neke obredne radnje. Za vrijeme mise, koliko godina mlada želi da nema djece, toliko prstiju stavi pod pojas i ne vadi ih do vjenčanja. Nakon povratka iz crkve, mlada

odmah mora pogledati gore; koliko dimnjaka uhvati prvim pogledom za toliko godine neće imati djecu.

Dok je žena bremenita, mnogo stvari uslovljavaju kako će izgledati, kako će biti dijete koje nosi. Prema tome, trudna žena brine za svaki svoj napravljeni korak. Ako se žena koja nosi dijete, zadivljeno zagleda u nečije oči ili u nečiju kosu, ona će roditi dijete takvih očiju i takve kose kakve su u dotične osobe. Također, vjeruje se da, ako trudnica ukrade jedan vlas kose, crveno ili žuto, i njeno će dijete imati kosu takve boje.

Ona, također, ne smije se dugo i zadivljeno zagledati u neke stvari ili u nekog čovjeka koji je pijanac, ružan ili u čovjeka s bilo kakvom drugom manom. Mora paziti na to da se ne sretne s djecom koja pate od strašne bolesti. Kako ne bi rodila blizance, trudna žena ne smije pojesti zaljepljeno voće, treba paziti da ne nosi dva tanjura ili bilo što drugo slično u obje ruke. Ako trudnica ukrade nešto, neko voće ili nešto drugo, ne smije staviti ruku na sebe ili se dotaći po licu, jer na tom će joj mjestu ostati pečat ili će se novorođenče roditi s tim znakom. Veoma se pazi da žena u drugom stanju ne pojede s nekog drveta prvi rod, jer postoji vjerovanje da će joj prvo novorođenče umrijeti.

Ne valja da trudna žena ide na sahranu ili u kuću gdje je mrtvac, ne smije ga ljubiti, gledati u njega, jer će roditi dijete blijedo kao mrtvac. Kad zatrudni, kažu da valja pričati svima o tome, hvaliti se, kako bi dijete brže progovorilo; nije dobro da se to krije, jer će dijete poslije mucati.

Trudnicu obično ne puštaju da ide u neku kuću gdje se jede, kako ne bi žudjela. A ako ipak trudna žena uđe u bilo kakvu kuću i naiđe na ljude koji jedu i piju, oni će se zaustaviti sve dok joj ne ponude od svačega pomalo, kako ne bi imala pobačaj, ili kako Karaševci vjeruju, da ukućaninu u tom trenutku ne izgore gaće. Trudna žena ne smije po nikakvu cijenu kumovati, jer ako drži dijete nad trbuhom, umrijet će svoje novorođenče. Isto tako, ako ga drži ispod trbuha, umrijet će dijete što krsti.

Djeca se kod Karaševaka smatraju za najveću blagoslov i sreću. Čim dijete dođe na svijet odmah se to

objavi na sve strane.

Prvo čišćenje djeteta biva kupanjem. Kupanje je jedan od najvažnijih običaja, zato što pored čišćenja, istovremeno određuje i sudbinu novorođenog. Za prvo kupanje majka je već kupila nov lonac, lavor, jer sve mora biti novo. Dok traje kupanje, u vodu se stavljaju razni predmeti za koje se smatra da će novorođenčetu donijeti sreću u životu. Ti predmeti simboliziraju zanate koje roditelji žele da njihovo dijete nauči kad odraste. Vjeruje se da predmet koji dijete dotakne ili zgrabi pokazuje što će u životu postati. Tako da se u vodu za kupljanje stavlja: -razno mirisno cvijeće - kako bi dijete postalo dražesno; -novac - da bude bogat kad odraste; -olovka - da zavoli školu, da postane učen čovjek; -šećer, med - da bude sladak; Ako je dijete muško, pored gorenavedenih stavlja se još i: -čekić, rende, odvrtac - da postane majstor; -ključeve - da bi sve razumio; -zviždalku - da voli pjevati; U vodu treba pljunuti kako dijete ne bi bilo urečeno. Ova voda baca se na cvijeće ili pod strehu, jer se ne smije preskakati.

Nakon rođenja, tri noći u kući neprestano gori lampa ili svijeća da ne bi došla šumnjaka ili kakva zla vila da naudi djetetu. Treće večeri stavlja se kraj djeteta - kruh, so, tri žlice, tri čaše vode i nekoliko srebrnih novčića, za tri suđenice, koje će naredne noći odlučiti o sudbini novorođenčeta. Majka i ostali ukućani trebaju te noći dobro zapamtiti što su sanjali jer ako su imali lijep san, dijete će imati sreće u životu, i obrnuto.

Sve do krštenja, ali i poslije, novorođenče ne smije se ostavljati samo u sobi ili bilo gdje. Uvijek treba biti netko s njim. Ako se ipak dogodi da nema tko ostati pored njega, a majka mora izaći, treba spremati tajnog čuvara. U tom slučaju, pored njega stavi se žlica, tamjan uvijen u povojnik, škare, nož, neka sveta knjiga.

Veoma se pazi na to da mati prvi put podoji dijete iz desne sise, da bi bio dešnjak, kaže se da ako uhvati prvo lijevu sisu bit će ljevak.

Lina Tincul

U RAVNIKU:**ZAVRŠENI RADOVI NA GROBLJU**

Ove godine, uoči Svih Svetih, završeni su radovi na groblju u Ravniku, koji je sada okružen zidom od 167m, s visinom od skoro 2m i još jedan dio od 110m, okružen žičanom mrežom.

inicijativa ovog projekta rodila se negdje prije dvije godine, kada su gosp. Milja Kikeš i vlč. Marjan Tjinkul razgovarali o tome kako bi financijski bilo moguće pomoći izgradnji zida koji bi okružio groblje u Ravniku.

Još od tada tražila su se rješenja kako to najbolje obaviti i tek ove godine uspjeli su započeti s radovima i završiti na vrijeme zid. Sve troškove ovog projekta od vrijednosti oko 100.000 leja (1.000.000.000 leja starih), snosila je obitelj Kikeš (izgradnju, materijale, plaćenje radnika, hranu svakog dana za radnike i sve ostalo što je bilo potrebno), koja postaje jedinstvena u našim krajevima ne samo po tome što je prihvatila snositi sve troškove, već i zbog toga što je jedina koja je dobila priznanje o strane Temišvarске biskupije kao nagradu za njihovo djelo.

Radovi na opkolnom zidu groblja, počeli su odmah iza blagdana Sv. Petra i Pavla i trajali su do skoro Svih Svetih, a 31. 10. 2010. godine, generalni vikar Temišvarске biskupije, vlč. Johann Dirschl, posvetio je završene radove i zahvalio se u ime biskupije obitelji Kikeš koja je financijski pružila pomoć, ne samo župi i zajednici u kojoj živi, već i biskupiji. Istom prilikom, vlč. Marijan Tjinkul, zahvalio je obitelji Kikeš ne samo po ovoj velikoj investiciji koju je sada uložila u svoj kraj i svoje selo, već napomenuo je i to kako ova obitelj stalno pomaže u svim projektima i inicijativama župe, posebno u onim radovima koji obuhvaćaju uzdržavanje crkvenih dobara.

Možda najteži period ovog projekta bio je za vrijeme ljeta, kada zbog velikih vrućina bilo je skoro nemoguće biti izvan hladovine i raditi ispod vedrog neba i žarkog sunca. Ali radnici nisu odustali i znali su da trebaju završiti na vrijeme, po dogovorenom roku - do Svih Svetih. Izgradnja ovog zida bila je svakog dana praćena i nadzirana od gosp. Milje Kikeša (koji je svojim radnicima uvijek pružio i fizičku pomoć kada je bilo potrebno) ali i vlč. Marijana Tjinkula. U malim poteškoćama tražili su i pomoć lupačkog kneza, Marijana Vlašića, koja nikada nije kasnila.

Početak radova na opkolnom zidu, na groblju u Ravniku

U sredini groblja postavljen je veliki betonski križ, visine 5m, čiju izgradnju i troškove snosi Društvo svete Krunice iz Ravnika. Radovi na križu još nisu završeni, planira se iduće godine plakiranje križa s graničnim pločama i traženje Isusovog kipa koji da odgovara dimenzijama križa.

Narod je vrlo zadovoljan što sad i groblje koje se nalazi na ulaz u Ravnik je opkoljeno zidom i koji izgleda uzdržavano, a po tome se može i vidjeti poštovanje koje imaju žitelji sela prema svojim pokojnima koji su za vrijeme života pomogli očuvanju njihove kulture, identiteta i vjere.

Slaviša-Maria Muselin

Foto: S. Muselin

Sadašnji izgled groblja

POPRAVLJEN DIO GLAVNE ULICE

Ove godine, općina Lupak, nastavila je radove rekonstrukcije infrastrukture na glavnoj ulici u Ravniku, od župne kuće (samostana časniha sestara Službenica Milosrđa) do broja kuće br. 5.

Radove na rekonstrukciji ceste obavila je tvrtka „SC Consirom SRL“. Za one koji su znali kako je ta ulica prije izgledala i kakva je danas, promjene su velike i ulica je skoro neprepoznatljiva.

Pored glavne ulice, popravljena su i tri mosta koja su omogućila i poboljšala prolaz ljudima i vozilima.

Mostovi su građeni od betona, a ulica ima prosut za sada šljunak i zguru. Trenutno se šljunak koristi najviše za izgradnju cesta, pogotovo onih slabo prometnih i u ruralnim krajevima. Takvih cesta ima trenutno više nego asfaltiranih, zbog toga što je taj način rekonstrukcije ceste tamo gdje nema

nastavak na 10 str.

SASTANAK KARAŠEVSKIH VIJEĆNIKA

Na zadnjoj redovnoj sjednici vijeća karaševske općine održanoj 29.11.2010. godine u Kulturnom domu u Karaševu, naši su mjesni izabranici usvojili, nakon kratke rasprave, zapisnik s prethodne sjednice, a zatim su redom prihvatili i usvojili i sve predložene točke dnevnog reda.

U svojoj je, između ostalog, prijedlog za rektifikaciju budžeta karaševske općine za 2010. godinu, odobren je prijedlog za popravak poljoprivrednog puta „Polje“, kao i prijedlog odluke za zamjenu krovnog pokrivača na športskoj dvorani Dvojezične gimnazije. Na istom je sastanku izabrana s većinom glasova tročlana posebna komisija sastavljena od gosp. Milje Pauce, gosp. Petra Njagula i gosp. Iona Crețu, sva trojica predstavnici PDL-a, koja će biti obvezna analizirati i verificirati radove za higijeniziranje pašnjaka, ali i neke aspekte koje se odnose na odvijanje radnog ugovora pri projektu „Opskrba vodom naselja Karaševo i labalče“. Kako to obično biva u sjednicama karaševskih vijećnika, neke predložene točke dnevnog reda usvojene su jednoglasno, nakon kratkih ili nikakvih rasprava, no drugi prijedlozi su prihvaćeni s većinom glasova samo nakon burnih i žestokih rasprava. Crețu Ion, vijećnik PDL, izabran je jednoglasno za predsjedatelja sjednica vijeća za naredna tri mjeseca, umjesto dosadašnjeg predsjedatelja, gosp. Milje Pauce, kome je istekao tromjesečni mandat. Zanimljivo je kako već treću godinu

Foto: L. Radan

Za vrijeme jedne od sjednica mjesnog vijeća

za redom, s izuzetkom nezavisnog vijećnika Milje Vernjike, obnašanje funkcije predsjednika sastanaka mjesnog vijeća pripada isključivo predstavnicima PDL-a.

Karaševski su vijećnici, onako, en passant, raspravljali i o trima žalbama Zajedništva Hrvata (br. 2736, 2737, 2738 iz 2010. god.) uperenih protiv odluka mjesnog vijeća. Većina karaševskih mjesnih izabranika nastavlja prkositi dobrome razumu ili naprosto ne može shva-

titi kakve bi koristi imalo Karaševo i njegovi stanovnici kada bi u našem najvećem mjestu bila izgrađena Športska polivalentna dvorana ili pak podignut Etnografski muzej. Kome bi to škodilo? S druge strane, nogometaši Starigrada Karaševo su bili primorani odigravati domaće utakmice u susjednom selu Klokotič, opet zbog strastvene nepopustljivosti mjesnih vijećnika, posebice onih PDL-ovskih.

Ivan Dobra

U ZAGREBU ODRŽAN JE 16. FORUM HRVATSKIH MANJINA

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika i njezina Odsjeka za autohtone hrvatske manjine, 26. studenoga je u Zagrebu održan 16. Forum hrvatskih manjina. Ovaj skup je okupio je predstavnike hrvatskih manjina iz Austrije, Crne Gore, Italije, Mađarske, Makedonije, Rumunjske, Slovenije i Srbije, glavne urednike službenih manjinskih medija (tjednika, elektroničkih medija i www portala).

Tema ovogodišnjega skupa je bila MEDIJI HRVATSKIH MANJINSKIH ZAJEDNICA I MOGUĆNOSTI OTVARANJA NOVIH KOMUNIKACIJSKIH KANALA. Pozdravnu riječ nazočnima, otvarajući skup, uputila je ravnateljica HMI-a Katarina Fuček. U radu skupa sudjelovali su, među inima, i: pomoćnik savjetnik Predsjednika

za unutarnju politiku, dr.sc. Vladimir Lončarević, iz MVPEI-a načelnik Samostalne službe za Hrvate u inozemstvu i kulturu Petar Barišić, iz Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Milan Bošnjak, viši stručni savjetnik u Upravi za međunarodnu suradnju i europske integracije, iz Ministarstva kulture, Ante Mandarić, ravnatelj Uprave za normativne i upravno-pravne poslove.

Na Forumu su sudjelovali i predstavnici diplomatske misije i konzularnih ureda u RH: Veleposlanstvo Republike Crne Gore, Branišlav Karadžić, prvi tajnik, otpravnik poslova, Veleposlanstvo Republike Makedonije, veleposlanik Dančo Markovski. Diplomatske misije i konzularne urede RH u svijetu predstavljali

nastavak na 11 str.

KRATKA RETROSPEKTIVA KARAŠEVSKOG NOGOMETA

Na samom startu nove 2010.-2011. nogometne sezone, četvrte i pete karaševske lige, postavile su se čak pet karaševske ekipe! Riječ je o poznatim timovima: „Vointe” iz Lupaka, „Prolaza” iz Karaševa, „Croatie” iz Klokotiča i svježim „Starigradom 1299” iz Karaševa te „Recoltom” iz Ravnika.

Napravit ćemo kratak opis svih naših ekipa i njihovog položaja na ljestvici na kraju prvog dijela ovog nogometnog natjecanja.

Četvrta liga

„Vointa” iz Lupaka, najsolidnija naša ekipa sve do sada, sudeći po nogometnom apetitu pokazanim u početnim utakmicama, moglo se reći da će se teško naći netko tko će im moći zasmetati u svojim jurišu za prvo mjesto. Na žalost, još dvije ekipe imale su isto toliko apetita (ako ne čak i veći...) kao i sam lupački tim. Jedna od njih je „Gloria” iz Ričice, koja je već od prošle sezone počela pokazivati sve veću odlučnost za promoviranje. Druga je svježije retrogradirana ekipa „Muncitorula” također iz Ričice, čija je momčad zabila najviše golova suparničkim timovima četvrte lige. U direktnim susretima s tim ekipama, Lupak je izgubio, svaki put s istim rezultatom 2-1. To su i jedini porazi naše momčadi. Slika je s utakmice Gloria-Vointa, kada je lupački tim

Prolaz Karaševo - Vointa Lupac 2-3

uvelike kontrolirao igru na terenu, ali nasuprot očekivanja „Gloria” pobjeđuje, kažnjavajući tako nekoliko od nevjerojatnih lupačkih djetinjastih promašaja. „Vointa” nalazi se na trećem mjestu ljestvice s 38. bodova, iza „Muncitorula” (42. boda) i lidera „Glorie” (46. bodova).

Gloria Reșița - Vointa Lupac 2-1

„Prolaz” iz Karaševa, ekipa je koja slijedi model lupačke „Vointe” pozivajući u svoje redove sve više igrača koja ne vuku svoje korjene iz Karaševa, već iz šire okoline. Prednost, u ovom slučaju, jest bogatiji izbor za akviziciju igrača koji bi mogli, barem teoretski, ojačati ekipu i poboljšati svoju igru. U praksi, međutim, stvari ne stoje baš tako... Masovne promjene u redovima „prolaznih” igrača i zamjena domaćih igrača pretežito s igračima iz Ričice, nisu nimalo ojačale ekipu. Nakon što su domaći, karaševski nogometaši prošle sezone promovirali „Prolaz” u četvrtu ligu, uslijedio je novi trend smjenjivanja. Pobjednički duh „Prolaza” kao da nestaje, ekipa biva bačena u dolinu mediokriteta i prošlu sezonu završava na dvanaestome mjestu četvrte lige (od ukupnih 17. ekipa). Ni ove sezone stvari se nisu znatno promijenile. Na kraju prvoga dijela, „Prolaz” se popeo na deveto mjesto, skupivši svega 20. bodova. Slika je s utakmice Prolaz-Vointa - ili „derby-ul croat” kako se rumunjskim novinama sviđa nazvati ovaj susret - u kojemu su „Hrvati” rumunjskog porijekla „Vointe” nadvladali „Hrvate” rumunjskog porijekla „Prolaza” s rezultatom 3-2.

nastavak na 7 str.

nastavak sa 6 str.

Peta liga

„Starigrad 1299” iz Karaševa, najbolje je plasirani naš tim na ljestvici pete lige. Novoosnovani klub rodio se od ideje i želje da se domaći nogomet vrati domaćim igračima i Karaševcima općenito. Ideja se u takvoj mjeri svidjela čelnicima Zajedništva Hrvata iz Rumunjske da su odlučili uzeti ovaj klub pod svoje potkroviteljstvo i pružati mu financijsku i moralnu potporu. Zajedništvo Hrvata je uputio poziv za udruženje i kлокотиčkoj „Croatiji” i ravničkoj „Recolti”, međutim, obje su ekipe odbile do daljnjega. Uz karaševski „Starigrad 1299” vezana je i mala anomalija. Iako Karaševo ima u svojoj administraciji nogometno igralište, vijećnici ove općine odlučuju da mlada karaševska ekipa nema ga za pravo koristiti u športske svrhe. Zašto?! Možda zbog toga što na karaševskome terenu, jedino Rumunji imaju za pravo igrati nogomet... Karaševska moć „Starigrada” našla je ipak razumijevanje u Klokotiču, kod župnika Petra Dobre, koji im je omogućio najamljanje tamošnjeg župnog terena. Na kraju prvoga dijela i prve nogometne sezone za ovaj klub, „Starigrad 1299” završava na petome mjestu s ukupno 17. skupljenih bodova. Šanse za promoviranje ove sezone u četvrtu ligu gotovo ne postoje budući da je lider „AS Semenicul” iz Valjuga skupio do sada 31. bod. Slika je sa zadnje

Starigrad Karaševo 1299 - Semenicul Văliug 0-1

utakmice, kada je gostujuća ekipa iz Valjuga povela u zadnjoj minuti igre protiv naše momčadi i to nedugo nakon što naš Milovan Ghera, u okviru prekrasne akcije „Starigrada”, ne uspijeva zatresti njihovu mrežu.

„Croatia” iz Klokotiča, ekipa je koja se može ponositi da svoje nogometne nastupe održava na najboljem terenu iz cijele pete lige i ne samo... Riječ je o novoizgrađenome župnome stadionu iz Klokotiča. S druge strane,

„Croatia” ne „sjaji” na novome terenu kao što je to bivalo na onome starom, neravnom općinskom terenu iz Klokotiča. Od prošlosezonske spretne i ambiciozne ekipe, ostalo je dosta malo. Jedan od razloga je što su više od polovice igrača prošlosezonske „Croatije” postali članovi „Starigrada 1299” (budući da su svi stanovnici Karaševa), a kлокотиčka je ekipa, u kratkome vremenskome roku, bila prisiljena popuniti prazna mjesta s novim igračima. Ljestvica pete lige postavlja ih na osmome mjestu, s ukupno 14. skupljenih bodova. Slika je s utakmice u kojoj je naša „Croatia” dosta teško prešla preko gostujuće ekipe iz Gherteniša, „AS Soimii 2010”.

„Recolta” iz Ravnika je također novoosnovani klub, ali čije ime nije novo, već pripada nekadašnjoj ravničkoj nogometnoj tradiciji. Osnivači ovoga kluba su mladi ravnički entuzijasti koji su željni donijeti slavu ravničkome nogometu. Zbog neodgovarajućih razmjera ravničkog nogometnog igrališta, „Recolta” održava svoje nastupe na Lupačkome stadionu. Kraj prvoga dijela ove sezone nalazi ravnički klub na devetome mjestu pete lige s 10. osvojenih bodova. Slika je s utakmice protiv „Starigrada”. Utakmica kao da je bila podijeljena: prva repriza pripada kvalitativno karaševskoj ekipi, dok u drugoj situacija se drastično mijenja i gostujuća „Recolta” izjednačuje krasnim zgoditkom pri kraju susreta.

Croatia Clocotici- Șoimii 2010 Gherteniș 3-2

Starigrad Karaševo 1299 - Recolta Rafnic 1-1

Daniel Lucacela